

RAPPORT

2019

DØDSÅRSAKSREGISTERET

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte

2017

Dødsårsaksregisteret

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte

2017

Marianne Sørli Strøm

Gunhild Forland

Grethe Westby

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Område for helsedata og digitalisering
Dødsårsaksregisteret
April 2019

Tittel:

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2017

Forfattere:

Marianne Sørli Strøm
Gunhild Forland
Grethe Westby

Publikasjonstype:

Rapport

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som pdf
på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

Grafisk designmal:

Per Kristian Svendsen og Grete Sømmer

Grafisk design omslag:

Fete Typer

ISBN elektronisk utgave:

978-82-8406-006-4

Innhold

Innhold	3
Oppsummering	4
Innledning	5
Datagrunnlaget	6
Kvalitetssikring	6
Kommentarer til årets statistikk	7
Meldingsgrunnlag	7
Opprinnelsesland og oppholdsstatus	7
Kjønn og alder	8
Dødsårsak og dødssted	8
Dødsfall hos tidligere bosatte	9
Dødsfall hos asylsøkere	9
Tabeller	10
Appendix A. Lover og forskrifter	11
Appendix B. Om statistikken	12
Navn på statistikken	12
Databeskrivelse	12
Populasjon	12
Enhet	12
Formål	12
Brukere	12
Datakilde	12
Lovgrunnlag	13
Innsamling	13
Datakvalitet	13
Sammenlignbarhet over tid og sted	13
Oppdateringsfrekvens	13
Publiseringssted	13

Oppsummering

For året 2017 er det registrert 202 dødsfall blant ikke-bosatte, noe som utgjør ca. 0,5 % av dødsfallene i Norge. Det var 154 menn og 48 kvinner. Det er en overvekt av menn under 70 år. En stor andel av dødsfallene skyldes ytre årsaker (ulykker, selvmord og drap). I yngre aldersgrupper er det i utgangspunktet relativt få sykdomsdødsfall, og det forventes derfor en høyere andel dødsfall på grunn av ytre årsaker enn for eldre aldersgrupper. Siden vi ikke har full oversikt over hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) som til enhver tid befinner seg i landet, kan vi ikke si om de har en reell overdødelighet av ytre årsaker.

For 35 % av dødsfallene var Norden og resten av Europa registrert som bostedsland. For mange av de avdøde er det ufullstendige opplysninger om opprinnelsesland og årsaken til at de var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet.

Innledning

Dødsårsaksregisteret registrerer opplysninger om dødsfall i Norge og tilrettelegger dødsårsaksstatistikken. Folkehelseinstituttet er databehandlingsansvarlig for registeret.

Dødsårsaksregisterforskriften¹ ble i henhold til et EU-direktiv² endret med virkning fra 15. juni 2012 slik at registeret også skulle omfatte personer som dør i Norge, men som ikke er registrert som bosatt i landet. Denne gruppen inkluderer blant andre turister, asylsøkere og en del gjestearbeidere. Det er også noen som tidligere har vært bosatt, men som nå er utvandret og som dør under midlertidig opphold i Norge.

Det er flere grunner til at det lages en separat rapport for dødsfall blant ikke-bosatte. Dels er det fordi de ikke-bosatte ikke inngår i det norske befolkningsgrunnlaget og dermed ikke kan behandles på samme måte som de bosatte i Dødsårsaksregisteret, for eksempel for å beregne dødelighetsrater. Dette medfører at de heller ikke er inkludert i statistikkbanken for Dødsårsaksregisteret. Dels er det stor interesse for dødsfall i denne gruppen som har et annerledes dødsårsaksbilde enn den norske befolkningen.

¹ FOR 2001-12-21 nr. 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret (Dødsårsaksregisterforskriften).

² KOMMISJONSFORORDNING (EU) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.

Datagrunnlaget

Alle leger som har befattning med et dødsfall er etter helsepersonelloven § 36³ og Dødsårsaksregisterforskriften kapittel 2 pliktig til å gi melding om dødsfallet på fastsatt skjema (Legeerklæring om dødsfall/Melding om unaturlig dødsfall, skjema IS-1025). I de tilfellene der det har blitt utført obduksjon skal det også gis melding om obduksjonsresultatet. Dødsårsaksregisteret har for dødsfall i 2017 mottatt alle meldingene på papir, men fra 2018-årgangen vil det bli en gradvis overgang til elektronisk innmelding av dødsårsak.

Meldingene inneholder personopplysninger (adresse, bostedskommune, døds Kommune, dødsdato, dødssted), administrative opplysninger og medisinske opplysninger. Opplysningene registreres personidentifiserbart i Dødsårsaksregisteret med hjemmel i Dødsårsaksregisterforskriften § 1-6. Medisinske opplysninger kodes i henhold til det internasjonale kodeverket ICD-10, jf. Dødsårsaksregisterforskriften § 1-7.

I dagens dødsmeldingsskjema på papir er det ikke noe spesifisert felt for å angi bakgrunnen for oppholdet for avdøde (for eksempel om en person er turist, asylsøker eller gjestearbeider), heller ikke noe felt for opprinnelsesland. En del av de mottatte meldingene om dødsfall blant ikke-bosatte (dødsmeldinger og obduksjonsrapporter) inneholder likevel opplysninger om dette, som da registreres. I det elektroniske meldeskjemaet som innføres, er både kategori for opphold i Norge og bostedsland lagt inn som egne felt, og vi håper at dette vil gi en sikrere og mer fullstendig innhenting av disse opplysninger.

Kvalitetssikring

Meldingene om dødsfall registreres og lagres i Dødsårsaksregisteret ved Folkehelseinstituttet.

Kvalitetssikringsrutiner består av kontroll av at meldingene inneholder alle opplysninger som er relevante og nødvendige for å oppnå formålet med registeret, jf. Dødsårsaksregisterforskriften § 2-6. Dersom noen av de obligatoriske opplysningene mangler, eller ved meldefeil, tas det kontakt med den enkelte lege eller helseinstitusjon for å komplettere og/eller korrigere meldingene.

Opplysningene mottatt i Dødsårsaksregisteret kontrolleres også mot opplysninger i Det sentrale folkeregisteret. Dette er mulig for bosatte, som alle har en entydig personidentifikator i form av fødselsnummer. Hovedvilkåret for å bli registrert som bosatt i Folkeregisteret og få norsk fødselsnummer er at man har eller har til hensikt å oppholde seg lovlig i Norge i minst 6 måneder⁴. Noen ikke-bosatte har et midlertidig identitetsnummer, et D-nummer og registreres i Folkeregisteret, men ikke alle. Det er derfor ikke mulig å bruke Folkeregisteret for å få oversikt over dødsfall i Norge hos ikke-bosatte. Det finnes heller ikke noen annen entydig personidentifikator eller sentral oversikt over disse dødsfallene. Vi har derfor ingen garanti for at datagrunnlaget i denne statistikken er komplett.

³ LOV 1999-07-02 nr. 64. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).

⁴ LOV 2016-12-09 nr. 88. Lov om folkeregistrering.

Kommentarer til årets statistikk

For 2017-årgangen har Dødsårsaksregisteret registrert 40 678 dødsfall blant personer bosatt i Norge. For samme år er det mottatt 202 meldinger om dødsfall for personer som ikke var registrert som bosatt i Norge. Vi kan ikke utelukke at det kan være dødsfall blant ikke-bosatte som ikke er registrert. Av de registrerte dødsfallene var det 159 personer uten norsk fødselsnummer, mens 43 var registrert i Folkeregisteret med norsk fødselsnummer, men likevel ikke bosatt i Norge. Til sammenligning ble det for 2016 registrert 257 dødsfall hos ikke-bosatte. Dødsfall hos ikke-bosatte anslås å utgjøre ca. 0,5 % av alle dødsfallene i Norge per år.

Fordi vi ikke har full oversikt over hvor mange utlendinger som til enhver tid oppholder seg i Norge, er det ikke mulig å si noe om det er en over dødelighet blant personer som ikke er bosatt i Norge.

Meldingsgrunnlag

For alle de 202 dødsfallene foreligger det dokumentasjon, vanligvis i form av døds melding og/eller obduksjonsrapport. 57 av de 202 døde (28 %) ble obdusert. Hos 52 ble det utført rettsmedisinsk obduksjon. Andelen der det ble utført rettsmedisinsk obduksjon er betydelig høyere for avdøde som ikke var bosatt enn for avdøde som var bosatt i Norge (ca. 4 %). Dette gjenspeiler trolig at mange av dødsfallene blant personer som ikke var bosatt, ble oppfattet som unaturlige eller uventede og derfor ble meldt til politiet, jf. forskrift om melding av unaturlig dødsfall⁵.

Opprinnelsesland og oppholdsstatus

70 (35 %) av de døde var fra Europa; 19 (9 %) var fra Norden og 51 (25 %) var fra Europa for øvrig. 8 (4 %) av de avdøde var fra land utenfor Europa. For 124 (65 %) er opprinnelsesland ikke oppgitt. For de 43 ikke-bosatte med norsk personnummer er opprinnelsesland (bostedsland) ikke registrert, og de inngår derfor formelt i gruppen «ukjent». Der opprinnelseslandet er kjent, dominerer Tyskland (14 personer), Sverige (11 personer) og Polen (10 personer).

Det er ikke noe eget felt på døds meldingen på papir om grunnen til at en utenlandsk person oppholdt seg i Norge. Noen ganger er dette likevel oppgitt, opplysningen kan finnes i obduksjonsrapporten eller på indirekte grunnlag, slik som for eksempel at personen har bostedsadresse på et asylmottak eller angivelse av at det er en arbeidsulykke. Grunnen til opphold i Norge er angitt for bare 20 (10 %) av de 202. Det er oppgitt at 8 personer var arbeidstakere og 10 hadde besøksvisum (var turister etc.). For denne årgangen hadde ingen opplysninger som gjorde at de ble registrert som asylsøkere. For hele 182 (90 %) mangler opplysninger om grunnen til opphold i Norge, men for mange av disse kan man ut fra opprinnelsesland anta at de enten var turister, studenter eller arbeidssøkende. Alle de 43 avdøde med norsk fødselsnummer er registrert i gruppen med ukjent oppholdsstatus. Dette er trolig i all hovedsak personer som tidligere har vært bosatt i Norge.

⁵ FOR 2000-12-21 nr. 1378. Forskrift om leges melding til politiet om unaturlig dødsfall m.v.

Kjønn og alder

Av de 202 døde var det 154 (76 %) menn og 48 (24 %) kvinner. Gjennomsnittlig alder ved død var 56 år for menn og 62 år for kvinner, mot henholdsvis 76 og 82 år for dødsfall blant bosatte i 2017. Totalt 147 (73 %) av de døde som ikke var bosatt i Norge, var under 70 år, mens den tilsvarende andelen for avdøde som var bosatt i Norge, var 21 % (Tabell 1). Hele 119 (77 %) av mennene var under 70 år, mens 28 (58 %) av kvinnene var under 70 år.

Siden vi ikke kjenner nevneren (antall ikke-bosatte som oppholder seg i Norge til enhver tid), og bare i liten grad kjenner til bakgrunnen for at personene var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet, er det vanskelig å trekke noen konklusjon om hvorfor det er så mange flere menn enn kvinner blant de døde. Noe kan sannsynligvis forklares ved at det er flere menn enn kvinner som er gjestearbeidere i Norge.

Dødsårsak og dødssted

Det ble registrert i alt 140 (69 %) dødsfall der en sykdom var angitt som dødsårsak og 62 (31 %) dødsfall på grunn en ytre årsak (ulykker, selvmord og drap).

Av de 140 sykdomsdødsfallene var hjerte- og karsykdommer underliggende dødsårsak i 70 tilfeller og kreftsykdom i 28. 30 døde av en annen påvist sykdom og 12 hadde et uklart symptombilde eller en ukjent dødsårsak.

I 2017 ble 4 dødsfall registrert som drap, i alt 11 dødsfall ble klassifisert som selvmord og 46 som ulykker. Blant ulykkene var det 10 transport- eller trafikkulykker, 10 forgiftninger, 11 fall og 4 tilfeller av drukning.

For avdøde personer som ikke var bosatt i Norge, men som døde i Norge, var det også i 2017 (som i tidligere år) en betydelig høyere andel (31 %) som døde av en ytre årsak enn det var for personer som var registrert som bosatt i Norge (6 %). Dette må sees i sammenheng med kjønns- og aldersfordelingen; den gjennomsnittlige alderen ved død er vesentlig lavere for ikke-bosatte som oppholder seg i Norge enn for bosatte, og i yngre aldersgrupper er det færre sykdomsdødsfall.

Siden vi ikke vet hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) det til enhver tid er i Norge, og heller ikke fordeling på alder og kjønn, har vi ikke sikkert grunnlag for å si at det er større risiko for dem å dø som følge av en ytre årsak enn det er for dem som er bosatt i landet (Tabell 2). Det kan tenkes at de som kommer til Norge har en lavere risiko for å dø av sykdom enn de som bor i Norge, og at andelen som dør av ytre årsak derfor blir større. For eksempel er det nok lite trolig at en person kommer til Norge som gjestearbeider dersom hun eller han har en kjent alvorlig sykdom fra før. Det kan også være at en del av de som får diagnostisert en alvorlig sykdom i Norge (for eksempel turister) blir overført til sykehus i hjemlandet og så eventuelt dør der.

Totalt 85 (42 %) døde i helseinstitusjon og 87 (43 %) døde utenfor institusjon. For 30 (15 %) av dødsfallene er dødsstedet ikke oppgitt, men har da antakeligvis vært utenfor institusjon. At det er en så stor andel døde utenfor helseinstitusjon, henger sammen med den høye andelen dødsfall som følge av ytre årsaker og av plutselig innsettende sykdom, for eksempel akutt hjertesykdom.

Dødsfall hos tidligere bosatte

Vi har identifisert 43 personer med norsk fødselsnummer, men som likevel ikke var bosatte. For de aller fleste er forklaringen at de *tidligere* har vært bosatt, men så har flyttet til utlandet. For eksempel kan det være pensjonister som bor hele eller deler av året i andre land. De kan så bli syke og dø under et midlertidig opphold i Norge. For noen kan det også være at de returnerer til Norge, for eksempel for å få behandling for sykdom og så dør før de blir registrert som bosatte igjen. Vi ser også for 2017 at denne gruppen i gjennomsnitt er eldre (64 år) enn de som ikke har norsk fødselsnummer (56 år), og en mye større andel (84 %) dør av sykdom, hovedsakelig kreft og hjertesykdom. De har derfor flere likhetstrekk med de døde som er registrert som bosatte i Norge enn ikke-bosatte.

Dødsfall hos asylsøkere

Det har de senere år vært rettet oppmerksomhet mot dødsfall blant asylsøkere, spesielt selvmord. Siden oppholdsstatus ikke er et eget felt i dødsmeldingen på papir, er årsaken til at personen er i Norge ukjent for en stor andel av de avdøde blant ikke-bosatte. Man kan heller ikke alltid bruke opplysninger om opprinnelsesland for å avgjøre om en person er asylsøker eller ikke. Noen ganger, men ikke alltid, kan bostedsadressen gi en indikasjon på om den avdøde bodde på et asylmottak. Utfra meldingene til Dødsårsaksregisteret for 2017-årgangen er det ingen av de døde som kan identifiseres som asylsøkere. Vi må imidlertid anta at det er noen asylsøkere i gruppen med ukjent oppholdsstatus.

Tabeller

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=202)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40 678)
Alder og kjønn	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Menn	154 (76)	48,1
Menn < 70 år	119 (59)	12,7
Menn ≥ 70 år	35 (17)	35,4
Kvinner	48 (24)	51,8
Kvinner < 70 år	28 (14)	8,1
Kvinner ≥ 70 år	20 (10)	43,7

Tabell 1. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2017. Alders- og kjønnsfordeling. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=202)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40 678)
Dødsårsak	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Sykdom	140 (69)	92,0
Hjerte- og karsykdom	70 (35)	25,5
Svulster	28 (14)	27,3
Andre sykdommer	30 (15)	36,4
Uviss dødsårsak	12 (6)	2,8
Skader og forgiftninger (voldsomme dødsfall)	62 (31)	6,1
Drap	4 (2)	0,1
Selvmord	11 (5)	1,5
Ulykker	46 (23)	4,6
Uviss dødsårsak	1	0
Opplysninger mangler	*	1,9

* Siden vi ikke har noen kilde for totalantallet av dødsfall hos personer som ikke er bosatt i Norge, vet vi heller ikke hvor mange vi mangler opplysninger om.

Tabell 2. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2017. Dødsårsak. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

Appendix A. Lover og forskrifter

[LOV 1999-07-02 nr 64. Lov om helsepersonell m.v. \(helsepersonelloven\)](#)

[LOV 2014-04-20 nr 43. Lov om helseregistre og behandling av helseopplysninger \(helseregisterloven\)](#)

[FOR 2001-12-21 nr 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret \(Dødsårsaksregisterforskriften\)](#)

[KOMMISJONSFORORDNING \(EU\) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning \(EF\) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.](#)

[LOV 2016-12-09 nr 88. Lov om folkeregistrering](#)

Appendix B. Om statistikken

Dette er Folkehelseinstituttets offentlig tilgjengelige statistikk om dødsfall blant personer ikke registrert som bosatt i Norge på grunnlag av data fra Dødsårsaksregisteret.

Navn på statistikken

Dødsfall i Norge blant ikke bosatte 2017.

Databeskrivelse

Dødsårsaksstatistikken er basert på legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og obduksjonsresultater innsendt fra leger og helseinstitusjoner til Dødsårsaksregisteret.

For hele 2017 er det hos Dødsårsaksregisteret registrert 40 678 dødsfall blant personer bosatt i Norge (tall per 12.12.2018). For samme år er det mottatt melding om 202 dødsfall blant personer som ikke var registrert som bosatt i Norge.

Populasjon

Personer som døde i Norge, men som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Enhet

Enheten som benyttes i denne publikasjonen er antall dødsfall.

Formål

Samfunnet skal kunne overvåke dødsårsaker og kunne følge med på utviklingen på området. Myndighetene og helsetjenesten skal få et statistisk grunnlag for eventuelt å iverksette og evaluere målrettede tiltak for å forebygge og behandle sykdommer, og forebygge drap, selvmord og dødsulykker.

Brukere

Sentrale og lokale myndigheter, helsetjenesten, politikere, forskere/studenter, massemedia og publikum generelt.

Datakilde

Opplysninger fra legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall, obduksjonsresultater og innhentede supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner om dødsfall blant personer som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Lovgrunnlag

Innsamling, lagring, behandling og utlevering av opplysninger Dødsårsaksregisteret er regulert i Dødsårsaksregisterforskriften med hjemmel i helseregisterloven.

Innsamling

Innsendte legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og innsendte obduksjonsresultater og supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner i Norge.

Datakvalitet

Innmeldte opplysninger kontrolleres for å unngå manglende opplysninger og unngå manglende samsvar mellom meldte opplysninger.

Sammenlignbarhet over tid og sted

Dødsårsaksregisteret har ikke hatt adgang til å registrere opplysninger om dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge før 15. juni 2012. Årgangen 2013 var den første komplette årgangen.

Oppdateringsfrekvens

Årlig.

Publiseringssted

På nettstedet til Folkehelseinstituttet, www.fhi.no

Det vises for øvrig til dokumentasjon om utarbeidelse av dødsårsaksstatistikken hos Folkehelseinstituttet, <https://www.fhi.no/hn/helseregistre-og-registre/dodsarsaksregisteret>.

Utgitt av Folkehelseinstituttet
April 2019
Postboks 4404 Nydalen
NO-0403 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no